

म्हटलंय...?” पाटील छद्मी हसत म्हणाले.
“ते न्हव तंऽ तुमच्या रानातनं वाट पायजे हुतीऽ... एका कडनं कुणीकडनं तर वाट घ्याऽ...”

पाटलानी सरड्यागत रंग बदलला. रागारागानं हात हलवीत ते म्हणाले, “हेऽ हेऽ हेऽ, आमच्या रानातनं वाट काय मिळायची न्हाय बाबाऽ. तुजा ऊस कुणीकडनं घालवायचा, तिकडनं घालीव जाऽ...”,

तसा पांडबा गयावया करीत म्हणाला, “असं काय करू नका, पाटील. तुमच्यातल्याबिगार आमाला वाट कुटं हायऽ...? पलीकडं वडा हाय...अन् म्होरच्या अंगाला सगळं तुमचंच रान हायकीऽ... आसं काय करू नका. जाऊंदे ऊसरिबाचाऽ!”

तसे पाटील तावातावानं म्हणाले,
“एवडी रानाची म्हेनत किल्या ती काय तुमाला वाट घ्याय किल्या काय रं...? ती काय न्हाय, साफ मिळायची न्हाय वाटऽ” पाटील निग्रहाने म्हणाले, तसा पांडबा आणखी चेहरा पाडून म्हणाला,

दयार्द्र भावनेनं पांडबाकडे पाहात पाटील म्हणाले,

“हबक, तुज्या शेजारला तुकादादाचा ऊस परवादशी गेला. तेनं वाटंसाठी म्हणून रोख एकरी हजार रुपये दिल्यात. बघ, तू बी देणार असलास, तरच वाट मिळलं. न्हायतर बघ जा. तुजा तू...”

सुभान पाटलानं पांडबावर उपकार केल्यागत सांगितलं, तसा पांडबा डोळ्यांत पाणी आणून म्हणाला,

“पाटील तुमी गावकर हाईसा. ह्यो कुटला न्याय काडलासा? पोरीचं लगीन तोंडाव आलंय दातावं मारीन म्हटलं तर पैका न्हायऽ... आणि तुमाला कुटलं इतकं पैशं दिवू?”

“बग बाबा, तयार असलास तर... न्हाय तर तुजा ऊस कुटनं न्हायचा तितनं न्हे जा. काय हिलीकाप्टर का आणीनासऽ...!”

पांडबा दिडमूढ झाला. रानाकडं न जाता तो आल्या पावली माधारी फिरला. झालेला प्रकार त्याने म्हाताच्याच्या कानावर घातला. पाटलाला घायला पैसे कुणाकडून घ्यावेत,

याचा ते इचार करू लागले. रातभर इचार केला आणि सकाळ उठून पांडबाने शेळीचं कोकरं नेऊन बाबू खाटकाच्यात बांधलं. रोख पैसे घेऊन तो पाटलाकडे गेला. वाटेसाठी नुकसानभरपाई म्हणून दीड एकराचे दीड हजार रुपये त्याने पाटलाला दिले.

सुभान पाटलाच्यातून वाट मिळाल्याने वाटेचा प्रश्न मिटल्याचे स्लिपबॉयला सांगितलं. तो पांडबाला म्हणाला,

“बरं झालं वाटंचा प्रश्न मिटला... असं कर आज सांजच्या पारी येऽ म्हंजी मुकादमाची आणि तुजी गाठ घालून देतो... दोगं मिळून फड बगून या जावा...”

स्लिपबॉयनं सांगितल्याप्रमाणे पांडबा सांज करून हापिसाकडं आला. बैलगाड्यांचा मुकादम त्याची वाटच पाहत होता. मनात काहीतरी यवजून बांधावर टेकीत पांडबाला म्हणाला,

“हे बगा मालक, जादा लांबड लावत नैऽ...वाड्यासाठी एकरी पंदराशे रुपये द्यावं लागतील आणि वाट कच्ची हाय गाडी अडकली-बिडकली, तर ट्रॅक्टर तुमचं तुमी बोलवावा लागलं. पाळ्यातल्या कांड्या तुमचं तुमी येचायच्या....” असं म्हणून तो जाग्यावरून उठीत म्हणाला,

“बगा, तयार असला तर उद्या फड सुरू करू... न्हाय तर आमाला दुसरीकडं जायला बरं...” मुकादमानं फड सुरू करायच्या आधीच उसाच्या पाल्यासारखाच अटींचा ढीग लावला. पांडबा आश्चर्याने त्याच्याकडे बघतच राह्यला.

आता पुढं काय बोलावं, हे त्याला कळेना. काही तरी करून काल त्यानं वाटेचा प्रश्न मिटवला होता; पण आज हे दुसरंच संकट म्होरं उभं राह्यलं होतं.

सगळा इचार करून मनातला राग त्याने आतल्या आत गिळला आणि तो झिटालल्यागत म्हणला,

“पेटवा तर पेटवा बाबानु....”

“आमी न्हायऽ मालकानी स्वतःच पेटवायचा आसतुय फड. घ्या काडेपेटी आणि व्हा म्होरं....” मुकादम.

“न्हाय बाबा, माझ्याच्यानं हे पाप हुयाचं न्हाय बाबानु.... तुमचं तुमीच पेटवा...”

असं म्हणून पांडबानं काडेपेटी मुकादमाकडं टाकली. तसा मुकादम पांडबाच्या हातात काडेपेटी कोंबून त्याला पुढं ढकलीत म्हणाला,

“न्हाय-न्हाय मालक, तुमीच पेटवायची आसतुय फडऽ.... व्हा म्होरंऽ....”

रानातल्या पिकाला काडी लावायची म्हटल्यावर पांडबाचे हातापाय कापू लागले. घशाला सोस पडला. हाताचे तळवे घामेजले.

थरथरत्या हातानं पांडबानं फडाला काडी लावली. उसाचा वाळून खळळ झालेला पाला चरऽचर पेटू लागला. बघता बघता ठिणगीचं आगीत रूपांतर झालं...

त्यातच घोंगावणारा वारा फडात शिरला. फडातली आग चेटाऊ लागला. पहाता-पहाता सारा फड आगीने मिठीत घेतला. पाल्याची राख हवेत उडाली. काळ्या धुराचा लोटच्या - लोट आभाळात शिरला. जिवापाड जपलेलं पीक आसं आगीनं जळून चाललेलं पांडबाला पहावेना. त्याला भडभडून आलं. जणू आपल्या उरातच वणवा पेटल्यागत त्याला झालं त्याचं हुरदं भरून आलं. त्याने गर्कनू पाठ फिरविली.

कसंबसं त्याने स्वतःला सावरलं.

पण आगीने आता रौद्ररूप धारण केलं होतं. धुराचा लोट नि उडणाच्या राखेमुळं वातावरण भेसूर झालं होतं. त्यातच उसाच्या कांड्या फुटल्याचा ‘फाडऽ फाड’ आवाज येऊ लागला. पिकाचा तो आकांत पांडबाला ऐकवेना. त्याने कानावर गच्च हात धरले, तरी त्याला तो आवाज ऐकू येऊ लागला. त्याला असं वाटू लागलं की, आपल्या पोटच्या पोरालाच आगीनं विळखा घातला आणि ते ओरडतंयऽ.... आपल्याला मदतीसाठी बोलावतंयऽ...

पण पांडबा हतबल होता. त्याला काहीच करता येईना. जीव घुसमटल्यासारखं होऊ लागलं. इथून लांब कुठंतरी पळून जावं, असं त्याला वाटू लागलं.

तसा तो सुभान पाटलाने दिलेल्या वाटेवरून सुसाट धावत सुटला. मागं त्याच्या उसाची मातुर पार ‘वाट’ लागली होती.

लेखक नव्या पिढीतील
ग्रामीण कथाकार आहेत